

6. Пашкевич М. Ю. Видовищні форми публік рилейшнз в сучасній українській культурі : автореф. дис ... канд. культурології: 26.00.01 / Марина Юхимівна Пашкевич . – Київ : Б.в., 2011 . – 20 с.

7. Тихомиров Д.В. Беседы о режиссуре театрализованных представлений: кардиограмма творческой жизни / Д. В. Тихомиров. – М., 1999. – 440с.

8. Туманов И. М. Режиссура массового праздника и театрализованного концерта: учеб. Пособие / И. М. Туманов. – М.: Просвещение, 1976. – 87с.

9. Черкасов С. В. Городские массовые мероприятия: коммуникативные характеристики и пути институционализации : автореф. дис. ... кандидата социологических наук : 22.00.04 / Черкасов Станислав Вадимович; Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. - Москва, 2009. - 31 с.

10. Чечетин А. И. Искусство театрализованных представлений. – М., 1988. – 136с.

11. Шароев И. Г. Режиссура эстрады и массовых представлений: учеб. для высш. театр. учеб. заведений / И. Г. Шароев. – М.: Просвещение, 1986. – 461с.

12. Шубина И. Б. Зрелище в культуре : автореф. дис. ... кандидата философских наук : 09.00.13 / Ирина Борисовна Шубина ; Рост. гос. ун-т. - Ростов-на-Дону, 2005. – 28 с.

ОБРАЗИ «СВЯТА» ЯК КОНЦЕПТУ ТА ПОДІЇ В ПРОСТОРИ МІСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Островська М.В.

IMAGES OF THE "HOLY" AS A CONCEPT AND EVENTS IN THE SPACE OF URBAN CULTURE

Ostrovskaya M.

Анотація

Розглядаються деякі теоретичні і методологічні аспекти свята як механізму формування культурної ідентичності в просторі міської культури, теоретично обґрунтовуються існуючі образи «Свята» з точки зору концепту та події.

Abstract

Some theoretical and methodological aspects of the holiday as a mechanism for the formation of cultural identity in the space of urban culture are considered, the existing images of the "Holy" from the point of view of the concept and the event are substantiated theoretically.

Ключові слова: образ «Свята», міська культура, особиста ідентифікація, культурна ідентичність.

Keywords: image of "holy", urban culture, personal identification, cultural identity.

Актуальність теми обумовлена як реаліями сучасної культури, так і тенденціями розвитку соціогуманітарного знання. На сьогоднішній день в Україні не тільки не склалася єдина «святкова модель», а й деякі святкові дати відрізняються розмитістю соціокультурного змісту. У теоретичному плані це важливо з позицій осмислення тенденцій розвитку сучасного українського суспільства і тих викликів, з якими воно зіткнулося останнім часом (відсутність загальної культурної парадигми розвитку, роз'єднаність, відсутність усвідомлення власної соціокультурної ідентичності, складна економічна і соціальна ситуація, тощо). Більш того, проблематика міста, здавалося б, розробляється вже давно. Однак святкова культура сучасного українського міста залишається маловивченою проблемою в культурологічному плані.

Сучасні аспекти проблематики свята в просторі міської культури ще не досліджені в повному обсязі і вимагають додаткових різнобічної доопрацювання.

Дослідження феномена свята як одного з важливих елементів масової культури і вироблення практичних рекомендацій повинні допомогти відійти від сформованого погляду на свято як на порожнє місце розваг видовище, сформує шляху подальшого розвитку міських заходів як одного з важливих феноменів культури, що працюють на самоідентифікацію українського суспільства, на усвідомлення себе частиною культури конкретного топосу, на розуміння своїх культурних коренів, і буде сприяти в цілому підвищенню культурного рівня проведених міських заходів.

Світ сучасної людини відрізняється різноманіттям і парадоксальністю. Однією з головних особливостей сьогоднішнього існування людини можна назвати його стрімку мінливість. Людина нашого світу здатний радикально перебудувати власне життя, ми легко переходимо з одного простору культури в інше. Більш того, для цього зовсім не обов'язково залишати своє місце. Віртуальні співтовариства стали такою ж частиною сучасного життя, як і реальна комунікація. Однак нескінченна плинність соціального буття повинна компенсуватися стійкістю його фундаментальних основ.

Однією з таких основ є усвідомлення власної культурної ідентичності. Кожен з нас повинен відчувати приналежність до соціальної спільності (країні, нації, місту, сім'ї) - це дає і відчуття захищеності, і одночасно соціальної значущості індивідуального буття.

Сучасна культура і її найважливіший компонент, такий як мас-медіа, швидше за ускладнює цей процес, ніж сприяє йому. З розпадом традиційної культури суспільство втратило історично склалася стійкі механізми формування і трансляції ідентичності. У традиційному суспільстві і навіть в житті людини початку ХХ століття його культурна ідентичність підтримувалася і відтворювалася в першу чергу в структурах повсякденності, способі життя

і стійких моделях поведінки. Сучасна ж людина завдяки мас-медіа безперервно стикається з «чужою» культурою, перебуваючи одночасно і в своєму повсякденному світі, і в світі як такому. Відбувається природний процес розмивання кордонів національної і культурної ідентичності. Ідея мультікультурності за останні десятиліття утвердилася як в наукових дослідженнях, так і в умах політиків і громадських діячів. Однак це, на мій погляд, і робить проблему механізмів формування ідентичності як не можна більш актуальною і водночас надзвичайно складною.

Однією з найважливіших форм культури, в якій репрезентується культурна ідентичність, є свято. Як пише М. Бахтін: «Святкування (будь-яке) - дуже важлива первинна форма людської культури». Свята в культурі виконують безліч функцій, першою з яких є функція самоідентифікації і соціально-культурної інтеграції суспільства. Перефразовуючи відомий вислів, можна сказати: «Скажи мені, що ти святкуєш, і я скажу, хто ти». Свята завжди виступають якоюсь зовнішньою реалізацією і персоніфікацією смислових точок культури. Людина не може обійтися без свята. Більш того, для його цілісного існування недостатньо свят «внутрішніх» (сімейних, корпоративних і ін.).

Необхідними і ті форми святкової культури, які «вписують» людини в єдність соціального буття як макроцілісності. «Святкове єднання може відбуватися і в скорботі. Але в святі завжди укладено щось піднесене, що витягує з буденності тих, хто в ньому бере участь, і піднімає всіх до якоїсь всеохоплюючої спільності». (2).

На мій погляд, необхідно вказати на кілька ключових особливостей свята як найважливішого елемента людського буття, принципових в рамках означеної проблеми.

По-перше, потреба в святі означає прагнення вийти за межі життєво необхідного, і в цьому сенсі свято завжди надлишковий у всіх своїх проявах. Свого часу Г. Плеханов писав про те, що людина спочатку дивиться на світ з точки зору практичної і лише потім з точки зір естетичної. Виникнення свята і є вихід з утилітарно обмеженою позиції на соціально-громадську, що і робить його власне механізмом соціально-культурної ідентифікації.

По-друге, свято стає таким в разі поєднання соціальної та екзистенціальної складової форм буття, в якій реалізується вільне творче начало людини. Саме тому штучне створення свята (наприклад, Дня незалежності) як мінімум важко, бо вимагає не тільки зовнішньої соціальної детермінованості, а й прийняття свята як свого внутрішнього, осмисленого факту, включення його у власну індивідуальну модель життєвих орієнтацій.

По-третє, реальне існування свята завжди передбачає буття в публічному просторі. Саме публічність основних форм святкового життя і робить можливим емоційно-смислово єдність особистості і соціуму. Крім того, необхідно вказати на те, що сенс будь-якого свята (не важливо, державного, національного або сімейного) реалізується і транслюється через культурні практики повсякденності, ритуально-обрядову складову свята.

Найбільш сприятливим матеріалом для дослідження проблеми свята як механізму формування культурної ідентичності є модель святкової культури на стадії становлення. Сучасне українське суспільство являє собою яскравий приклад такого роду становлення. До недавнього часу ми мали добре структуровану модель святкової культури, яка відрізняла радянський історичний період. У цій системі свят поряд з головними державними, існували і Новий рік, і професійні свята, і Міжнародний жіночий день 8 Березня.

Змінилася соціальна реальність, яка привела до втрати тієї моделі святкової культури, яка скріплювала життя радянського суспільства. Однак ясно, що відмова від радянської культури не може привести до одномоментного зникнення її як системи ціннісних орієнтацій в смислових точках реального існування українця.

Свято існує в культурі за своїми законами, пов'язаним не тільки з зовнішньої соціальної детермінацією, але і з внутрішньою потребою як соціуму в цілому, так і кожної людини окремо. Саме тому «догляд» старого свята з втратою його зовнішньої актуальності неможливий. Однак немає ніяких сумнівів в тому, що на сьогоднішній момент не тільки не склалася нова модель святкової культури, а й деякі святкові дати відрізняє розмитість їх соціокультурного змісту. Проблема появи нових державних свят не є в даному випадку предметом нашого інтересу.

Однак варто зазначити наступне: свят, в яких українське суспільство фіксує і «проживає» своє державно-національну єдність, реалізує свою культурну ідентичність, не може бути багато. Будь-яка новація в цій сфері з боку влади важлива, але не вона визначає майбутнє свята в Україні, бо, по суті справи, він завжди є єдністю соціально необхідного і індивідуально-вільного буття. Зміни, що відбуваються в святковій культурі сучасної України, вказують на ще один аспект проблеми: в нашому житті все більше й більше місця починають займати регіональні свята. Ми формуємо в рамках самосвідомості не тільки національну і державну ідентичність, а й починаємо інакше відчувати малу батьківщину - місто, район, селище міського типу, село. У зв'язку з цим хотілося б зупинитися на темі міських свят і зокрема розглянути такий його варіант, як День міста.

День міста відноситься до нових свят, і з'явився він відносно недавно. Необхідно вказати на те, що День міста був неможливий в радянській моделі. Головна причина відсутності його як законного свята в рамках радянської традиції, на мій погляд, пов'язана з прагненням нівелювати про всяк випадок індивідуалізації, дроблення ідентичності за територіальним, національним і другим підставах. Ідеологічно так склалося, що людина радянського часу був єдиний і нерозривний в своїй історичній долі, будучи частиною єдиної національної спільноти і тому не повинен відчувати себе жителем маленького села або великого міста.

На сьогоднішній момент День міста утвердився як важлива складова міської культури і не зв'язується з ювілейними датами. Безумовно, святкування ювілею заснування міста - важливий факт суспільного життя. Однак

смысл відсилає нас не до територіального, регіонального варіанту ідентичності, а до більш широкої системи культурних смислів.

Найбільш важливим в аспекті окресленої проблеми виглядає варіант «рядового» святкування Дня міста. Навіть побіжний погляд на проведення будь-якого варіанту Дня міста (починаючи зі столичною версією і закінчуючись малими містами) показує: ніякої відповіді на питання «хто ми - харків'яни, кияни, слов'яни?» це свято не містить.

Зараз День міста розгортається за однаковим, незалежно від історичної долі і місця даного міста в українській спільності, сценарієм. Стереотипним складовими цього «сценарію» є театралізовані вистави, які відтворюють історію заснування міста, хода представників підприємств і корпорацій центральними вулицями міста (іноді зване карнавалом), фінальний концерт і салют в великих містах. В дійсності відрізнити одне свято від іншого можна лише по історичній його частині. Для цього існує ряд серйозних підстав.

По-перше, як вже було сказано вище, свято є необхідною складовою людської культури. При всіх гігантських можливостях соціальної інтеграції, які дає сучасна культура, у людини залишається жива потреба вийти на вулицю і відчувати ту атмосферу святкового життя, яка можлива тільки в ситуації живого і неодмінно публічного спілкування.

По-друге, у свідомості українця (як автора святкових заходів, так і будь-якого городянина) ще зберігаються обрядові складові, характерні для радянської традиції, зокрема, приємні спогади про неформальному спілкуванні. Це і призводить до запозичення готових форм святкової культури і спробам (як правило, безуспішним) наповнити їх новим змістом.

По-третє, сучасна людина включений у безліч соціальних спільнот, як реальних, так і віртуальних. Мультикультурність нашого буття з необхідністю не тільки розмиває традиційні форми ідентичності, а й породжує мультиідентичність. Живучи в багатонаціональному, багатоконфесіональному просторі сучасної міської культури, дивлячись навколо, ми не знаходимо відповіді на питання «хто я?». Крім того, цінності культури споживання несуть ідею глобальної ідентичності, розмиваючи і державні, і національні критерії. Можливо, єдино «помітна» і емоційно відчувано належність до цілого - це територіальна версія ідентичності. Адже незалежно від громадянства, релігійної чи національної приналежності все ми жителі одного міста, і це дає нам відчуття причетності до соціальної цілісності тут і зараз.

Свято без сумніву, явище яскраве, і емоційно і наповнене. Крім переживань, воно, як правило, характеризується інтерсуб'єктивними зв'язками і відносинами, регламентованими (частіше ритуалізованими) практиками, тому в даному сенсі воно соціально.

Поняття «свято» входить в ужиток повсякденному житті і, по суті, не викликає складності в розумінні та інтерпретації, звичайно особистісними спогадами і оцінками.

Однак, незважаючи на спочатку уявну простоту і «зрозумілість» з точки зору здорового глузду, «свято» виявляється не настільки очевидним

щодо, з одного боку, відмінностей використання його в повсякденних комунікаціях, і з іншого боку, щодо шляхів пізнання і пояснень цього феномена в соціальній теорії.

Спочатку ми призначили досліджуваному явищу вкрай загальну дефініцію, що свято - це складне соціальне явище, що припускає інтерсуб'єктивності відносини і зв'язку, набір певних, як правило, регламентованих практик, локалізованих у часі і просторі, в супроводі відповідних емоцій, почуттів і переживань. Це дало деякий підставу зарахувати свято до специфічного роду «життєвих» подій, що становлять повсякденну реальність людини.

Намагаючись розшукати переклад слова «свято» в словнику англійської мови, ми виявили крім традиційного слова «holiday» настільки ж часто вживаємо «occasion», яке означає в деяких контекстах «свято», «святкову подію». При перекладі назад на українську мову, «occasion» крім прямого свого значення як «подія» має наступний список «інтерпретацій»: «випадок», «причина» і «привід», на перший погляд, що не є такими, що суперечать, але доповнюють один одного характеристиками.

Однак саме ці вирази вводять цікаві розрізнення концепту «свято», що розглядається як об'єкт нашого дослідження. Якщо кожному з цих категорій-характеристик метафорично зіставити з досліджуваним концептом і стоїть за ним дійством, то цілісне поняття «свято» розпадеться на окремі смислові межі, що покладе початок роботі в області «епістемології свята», т. Е. Визначення можливих логік і теоретико-методологічних основ аналізу цього соціального явища в подальшому.

Повсякденна життєдіяльність людей складається з безлічі подій, а скоріше навіть з постійного потоку подій, що повторюються або одиничних, тривалих або миттєвих. Однак введемо наступне розрізнення: події можуть бути звичайного, звичного характеру і незвичайні, нетипові події, які можуть бути названі «Подіями з великої літери». Подібний рід подій ніби підриває монотонний порядок повсякденності, він змушує переживати і виділяти на індивідуальному і колективному рівнях значуще місце в соціальній (або хоча б індивідуальній) пам'яті людини.

Якщо додати сюди також диференціацію свят за індивідуальними і соціальними подіями, то «свято» як соціальна подія буде заснована на соціальній взаємодії і інтенсивному інтерсуб'єктивному співпереживанні, буде шануватися і в основному періодично відтворюватись у рамках встановленого соціального порядку. А це означає, що «свято» має виключно «приймається», позитивний і корисний сенс свого існування, а тому об'єкт нашого пізнання може бути віднесений лише до «позитивним подіям».

Подивимося далі, які специфічні образи «свята» можна розпізнати за допомогою заявлених концептів з англійського словника. Для початку представимо розуміння свята як «випадку», де випадок є «тут і зараз» подія, т. Е. Певна система дії, спостережувана на конкретному відрізку часу і простору. Поняття «випадку» проектує погляд на «свято» як на подію, що відбувається

в житті груп або спільнот безпосередньо в даний момент, лише «тут і зараз». Подія з таких позицій не має передісторії, минулого, так само як і не дає нам ніяких відомостей про майбутнє, наслідки. Явище свята розглядається як одиничний випадок процесу святкування, хоча в перспективі має ймовірність стати множинним.

Така аналогія наводить дослідника до певної стратегії роботи з «святом». За великим рахунком все, що ми маємо в рамках даної проєкції - це безпосередній процес поводжень та взаємодій суб'єктів «святкування», який здійснюється за деякою логікою і правилами; процес, де кожен учасник має власну роль і місце в структурі, де сам це свято-подія стає очевидним лише тоді, коли ці норми і правила дії відтворюються, і не має місця в інших випадках.

Мабуть, досить закономірно встановити «case-study» як найбільш відповідну стратегію дослідження в даному образі поняття «свято».

Даний підхід дозволяє аналізувати наявність і характер інституційних «рамки» свята, специфіку поведінки, взаємодій і комунікацій його учасників і т. Д. Стратегія «case-studies» передбачає вивчення як якісних, так і кількісних даних, взятих з варіативних джерел. В залежності від конкретних дослідницьких цілей і завдань, поставлених в основу аналізу «випадку-свята», будуть змінюватися і інструменти збору даних, що включають опитування, інтерв'ю, аналіз документів, втягнуте або не залучене спостереження.

Далі подивимося, які «опції» відкриває для нас наступний образ «свята» як «причини». Для початку зазначимо, що таке причина. Згідно з визначенням, причина - це явище, безпосередньо обумовлює, що породжує інше явище, яке є його наслідком. Поняття «причини» передбачає виділення системи, в рамках якої встановлюється причинне відношення між певними процесами і явищами.

За допомогою такого подання свято - явище, що сталося і що спричинило за собою ряд наслідків, результатів в подальшому, це фактор деяких інших подій і пригод. Щоб стало кілька очевидніше сприйняття свята як причини, розглянемо приклади. У мовних оборотах «причину» зазвичай видає вживання прийменників «через», «внаслідок», «тому що», «завдяки» і, звичайно, виразів: «через», «в результаті», «в силу» тощо. Так, на рівні повсякденної комунікації не раз звучать такі висловлювання: «через це свята я проспав!», «Свято мені пішов на користь» і ін.

Періодичне відтворення усталених і вже стереотипних уявлень про свято як причини ілюструє, наскільки глибоко ця метафора «проникла» в мову і тіло людини. Для бачення «свята» як «причини» соціальному досліднику неминуче потрібно «вийти» за межі простого опису того, що відбувається на святі (як це було в рамках попередньої позиції) і звернутися до з'ясування виникнення, розвитку і функціонування відповідних готівки характеристик, змінних з точки зору їх залежності від даної події свята.

Нарешті, звернемося до останнього розглянутого в нашій роботі образу «свята» як «приводу». У світлі попередніх образів даний задає корисне розрізнення «причин» від «приводів» як умов дії перших, як процесів, що сприяють прояву причин. Тут ми спостерігаємо більш глибоке виставлення «свята» як опосередковують умови виникнення причинно-наслідкових зв'язків інших соціальних явищ.

Крім того, поняття «приводу» відсилає нас до сприйняття здатності «свята» бути стимулом чогось, служити механізмом мотивації. Цікаво, але «свято» як «привід» на мові здорового глузду - чи не найбільша явна аналогія: мало для кого свято не є певним приводом для якихось дій, для бажаного і цінного досвіду (часто труднодоступного і важко реалізованого в контексті «не святкового» життя). Традиційно позначимо деякі приклади: «Свято - привід подарувати квіти, подарунки», «... привід помиритися», «налагодити відносини» тощо.

До окресленої перспективі цілком прийнятно застосування дослідницької стратегії експерименту. Позначаючи подія свята в якості необхідного чинника, що впливає на встановлення тих чи інших зв'язків і відносин, що мають місце лише в межах його дії, можливе проведення різних соціальних експериментів по доведенню або спростуванню, в залежності одних процесів від інших в єдиній ситуації свята.

Отже, ми розглянули деякі способи «метафоризації» свята, поняття, що відсилає до багатого розмаїття практик, дослідів і переживань. При цьому дані перспективи, випадковим чином виявлені за допомогою словника, знайшли своє підтвердження в мовних практиках і повсякденній комунікації мас, що свідчить про укоріненні даних образів в соціальній пам'яті і культурі суспільства.

Як ми змогли побачити, різні оптики, кути і точки зору, що задаються нам тим чи іншим трактуванням поняття «свято», ведуть не тільки до особливої логіки постановки проблеми і основного завдання дослідження, а й до різних стратегій її дозволу, технікам збору і аналізу даних, що в кінці призводить до значно різних описових або пояснювальних моделей, так чи інакше фундаментально зав'язаних на подіях свята.

Таким чином, якщо «свято як причина» передбачає виділення наслідків, їм обумовлених, то «свято як випадок» відповідний образ для встановлення найдрібніших тонкощів і правил взаємодії, а «свято як привід» проявляє себе необхідною середовищем встановлення специфічних зв'язків і залежностей.

Список літератури

1. Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. М., 1990 с. 13-14.
2. Тадамер Г.Г. Актуальность прекрасного. М., 1991 с. 157
3. Большая Советская Энциклопедия / Гл. ред. А. М. Прохоров. Изд. 3 М., 1974.
4. Чередниченко Т. В. Праздничность //Новый мир. 2002 № 11 [Электронный ресурс]

5. Суrowa E. Э. Глобальная эпоха: Полифония идентичности. СПб, 2005.
6. Некрылова А Ф Русские народные городские праздники, увеселения и зрелища. Конец XVIII начало XX века. М., 2004.
7. Карпова Г. А. Праздник в контексте социальных изменений Традиция и власть М., 2008.
8. Дмитриева Л. С. Теоретические проблемы праздничной культуры в работах М. М. Бахтина// Бахтинология: Исследования, переводы, публикации / Сост , ред. К. Г Исупов СПб., 1995. с 31.
9. Вовкун В.В. Мистецтво режисури масових видовищ: підручник. – К:НАКККиМ, 2015.
10. Andrew Abbott Methods of Discovery Heuristics for the Social Sciences New York, NY W W Norton, 2004.

ДО ПРОБЛЕМАТИКИ КАРДИНАЛЬНИХ ЗМІН МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Шумакова С.М.,

*кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри режисури
Харківської державної академії культури;*

Бугайова В.О.

*кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри режисури
Харківської державної академії культури*

TO THE PROBLEMMING OF CARDINAL CHANGES ARTISTIC EDUCATION

Shumakova S.N.,

*PhD in Arts, Senior Lecturer at the Department of Art Direction,
Kharkov State Academy of Culture;*

Buhaiova V.A.

*PhD in Arts, Senior Lecturer at the Department of Art Direction,
Kharkov State Academy of Culture*

Анотація

У статті розглядається проблематика сучасного художньо-освітнього простору; аналізується орієнтованість освітнього процесу й виокремлюється зумовлюючий перетворення провідний вектор, який принципово характеризуються гуманізацією як спрямованість на формування особистості професіонала, що не тільки володіє широким спектром компетентностей, а й має ємний культурний кругозір.

Abstract

The article deals with the problems of contemporary artistic-educational space; analyzes the orientation of the educational process and distinguishes the leading vector that determines transformations and is fundamentally characterized